

Bíróné Fülöp Rozália - Rédei István:

50 ÉVES A JÁSZSÁGI ÁFÉSZ

Az első évtizedek

A 600/1945. sz. rendelet rendelkezett arról, hogy *"minden községben, ahol a földreform során 300 holdnál nagyobb földterületet mozdítottak meg, meg kellett alakítani a földművesszövetkezetet"*. A rendelet szerint: *"az igénybevett birtokokhoz tartozó kisajátított gazdasági felszerelést és gazdasági épületeket, amennyiben azok szétosztása nem felel meg a termelés érdekének, a földhöz juttatottakból alakítandó földművesszövetkezet tulajdonába kell adni."* Ugyancsak a földművesszövetkezet részére kellett átadni a mezőgazdasági üzemeket, telkeket, lakóházakat, legelőket.

1945 szeptemberében megjelent az a földművelésügyi miniszteri rendelet, amely meghatározta a földművesszövetkezetek célját, működési szabályait, a megalakulás módját. E rendelet megjelenése előtt szép számmal alakultak földművesszövetkezetek Szolnok megyében is. A jászsági földművesszövetkezetek túlnyomó része az 1945-ben és 1946-ban alakult meg.

A Jászságban a földigénylő bizottságok elnökei lettek nagyon sok helyen a földművesszövetkezetek első elnökei. Ezek egyike volt Jászfényszarun Dányi János, aki a következőképpen emlékezett: *"Megalakítottuk a földosztó bizottságot és megkezdtük a földreform végrehajtását. Utána megalakítottuk a földművesszövetkezetet ötvenkét földhözjuttatottal, - majd az alakuló közgyűlésen igazgatóságot választottunk"*.

Az alapítók többsége természetbeni hozzájárulással segítette a szövetkezet alapítását. Sok gonddal, nehézséggel járt az árubeszerzés. Török István jászjákóhalmi alapító tag visszaemlékezése szerint 2 üveg vodkáért 1 zsák cukrot és 1 zsák sót tudtak cserélni. Atkárra jártak fáért, Hatvanba szögért és cukorért.

A földművesszövetkezetek - köztük a jászságiak is - megfelelő központi irányítás hiányban túlzottan magukra maradtak. Az időközben létrehozott irányító szerv a Földművesszövetkezetek Országos Központja, elsősorban szervező és nem kereskedelmi tevékenységet kifejtő központ volt.

1946. augusztus 1-jén a forint bevezetése gyökeres változást hozott az ország gazdasági életében, és a földművesszövetkezetek megalakulásának további fejlődését is elősegítette. Az ezt követően, 1947-ben megalakult Magyar Országos Szövetkezeti Központ sem tudta a szükséges támogatást biztosítani, majd új irányvonalat határozott meg az MDP 1948-ban megtartott Országos Szövetkezeti Konferenciája, amely célul tűzte ki:

- a szövetkezeti mozgalom elmaradottságának megszüntetését az áruforgalmi tevékenység és a mezőgazdasági termelés összekapcsolását.

Döntött továbbá:

- a Hangya és egyéb falusi jellegű fogyasztási- és értékesítő szövetkezetek földművesszövetkezetekbe való beolvasztását és a szövetkezeti központok átszervezését.

A földművesszövetkezetek és a Hangya fúzióját követően a Jászság területén a kereskedelmi egységek száma 36-ra növekedett, taglétszámuk 2899-ről 4554-re emelkedett.

A jászsági földművesszövetkezetek a kezdeti években jelentős segítséget nyújtottak az újonnan földhözjuttatottak részére termelőeszközök, vetőmagvak és műtrágya biztosításával. Sikeres volt a tagtoborzás, elsőként a pusztamonostoriak és a jászfényszaruiak csatlakoztak. A jászberényiek minta szövetkezetet akartak szervezni. Jászfényszaruiak pedig kiérdemelték az *ország első szövetkezeti községe* címet.

A földműveszövetkezetek tevékenysége a kezdeti években főleg a felvásárlási tevékenységre, az árucserére korlátozódott. A bolthálózat növekedése lehetővé tette az áruellátás fokozását. Sajnos burgonya-, szappan-, tüzelőanyagellátás terén csak szűkös mennyiségek álltak rendelkezésre. Gondot okozott a szállítás. Alkalmi fuvarokkal, lovas kocsival, gyalog szállították a megszerzett árukat. Csúpan a jászárokszallási földműveszövetkezet rendelkezett egyetlen tehergépkocsival.

Az ötvenes évek elején szerveződtek az első ipari üzemek. Jászfényszarun 1952-ben szeszfőzde, 1953-ban szikvízüzem, Pusztamonostoron péküzem, szikvízüzem és tejcsarnok, Jászágon szeszfőzde, Jászdózsán 1950-ben, Jászárokszalláson pedig 1952-ben szikvízüzem nyílt meg, Jánoshidán 1954-ben darálóüzem kezdte meg működését. Jászberényben 9 szeszfőzdet vett át a földműveszövetkezet.

1953-ban Jánoshida és Jászboldogháza szövetkezetei egyesültek. Az összevont szövetkezet nagyobb beruházásokat valósított meg: 1955-ben Jánoshidán vas- műszaki bolt és Jászboldogházán is új egység nyílt. Az összevonás mégsem volt eredményes, hiszen a jászboldogházi tagság döntése alapján 1956 márciusában a település levált és ismét önállóan működött a helyi szövetkezet.

1953-ban a Jászság területén 123 földműveszövetkezeti bolt működött, éves forgalmunk elérte a 103 millió forintot. A statisztikai jelentések arról számoltak be, hogy a községek áruforgalmának 75 %-át földműveszövetkezeti boltok biztosították. 1953-ban 9 áruház jellegű bolt volt a Jászság területén.

A jászsági földműveszövetkezetek életében jelentős változás történt 1963 január 1-től, amikor a jászjákóhalmi, a jászteleki, a jászfelsőszentgyörgyi és jászberényi földműveszövetkezet egyesülésével létrejött a Jászberény és Vidéke Körzeti Földműveszövetkezet. A fúzió alkalmával az eszközök értéke 13,335 millió forint volt, melyből a saját vagyon 10,248 millió forintot tett ki. Az egyesülés szerencsésnek bizonyult, hiszen az 1963. évi eredmény (819 000 Ft) 1967-re megduplázódott (1.683.000 Ft), a forgalom pedig 38,14 %-kal emelkedett. A tőkeerős szövetkezet 1969-ben Jászberényben áruházat nyitott. Ennek hatására 1970-ben az összes forgalom megháromszorozódott, a szövetkezet vagyona 10 millióról 29 millió forintra emelkedett.

A szövetkezetben az egyesülés időszakában komoly szerepe volt a vendéglátásnak. 1970. februárjában megnyitották Jászberényben a borkóstolót, majd az Aranyponty éttermet. A szövetkezet felvásárló tevékenységének fokozására *méhész-, nyúl-, libatömő- és tojástermelő* társulásokat szerveztek. A háztáji gazdaság és a kertészkedés fejlesztésére 1962-ben a szövetkezet önálló gyümölcsfa lerakatot nyitott, ahonnan 1970-ig több mint 200 ezer db különböző gyümölcsfacsemetét adtak el.

Az 1963-ban - mai működési területünket érintő - a jászfényszarui és a pusztamonostori földműveszövetkezet egyesült.

A Jászsági ÁFÉSZ létrejötte és működése napjainkig

A Jászsági Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet 1976 január 1-én öt jogelőd: a jászárokszallási, a jánoshidai, a jászfényszarui, a jászalsószentgyörgyi és a Jászberény és Vidéke ÁFÉSZ-ek egyesüléséből jött létre, központja pedig Jászberény lett. Jászberény vonzáskörzete a jelzett működési területen túl kiterjed az egész Jászságra, sőt Heves és Pest megye közeli településeire is. A szövetkezet fejlesztési koncepcióinak megalkotásánál, ezt figyelembe kellett venni.

Az egyesülés, az anyagi és szellemi erők koncentrációja meghozta a kívánt eredményt: 1977-ben Jászágon új ABC, 1979-ben Jászárokszalláson vas- műszaki bolt, Jászberényben autósbolt és a 300. sz. ABC, Jászsalsószentgyörgyön a Borsa étterem megnyitására került sor. 1980-ban Jászfényszarun ruházati boltot, Jánoshidán és Jászsákóhalmán ABC-ket adtunk át vásárlóinknak. 1981-ben kulturált vendéglátó egységgel, a Márka Ételbárral gyarapodott

egységeink száma. Még ebben az évben megnyitottuk Jászfényszarun az Orion ABC-t. 1982-ben a Székely Mihály könyv-zenemű szaküzlet, a Déryné eszpresszó és a Hűtő mintabolt átadásával növelni tudtuk Jászberényben forgalmi részesedésünket.

1983-ban Alattyánon, Jászárokszálláson, Jászágón, 1985-ben Jásztelken, Jászdózsán és Jászberényben az ABC telepítési program keretében újabb egységeket adtunk át, ahol kulturált vásárlási körülményeket biztosítottunk. 1990-ben Jászberényben megnyitottuk a Hatvani úti, Jászárokszálláson a Strand ABC-t. Ugyanebben az évben kezdődött Jászberényben a Szelei úti telepünkön az ATAFÉSZ, a Háztartástechnika Kft és a Nagykereskedelmi raktár kialakítása. 1991-ben Pusztamonostoron új iparcikkboltot adtunk át és 1992-ben Jászberényben megnyílt az ADU diszkont áruház. 1994-ben a Gyöngyösi úti, 1995-ben a Pelyhesparti ABC megvásárlásával tovább erősítettük piaci pozíciónkat. Az új egységek megnyitása mellett kiemelt figyelmet fordítottunk a meglévő hálózat felújítására, fejlesztésére. A korszerű, tudatos hálózatfejlesztési program megvalósításával szövetkezetünk vagyona az egyesülést követően, több mint hatszorosára emelkedett.

Az egyesülés óta eltelt közel 20 év jelentős változást hozott a Jászsági ÁFÉSZ gazdálkodásában, tevékenységei köreinek módosulásában. A szövetkezet tevékenységei a kezdetekhez képest lényegesen átrendeződtek. A gazdasági stabilitás érdekében szükségessé vált a piacgazdaság követelményeihez való alkalmazkodás. Ez maga után vonta a kereskedelem szerkezetének tudatos módosítását, a profiltisztítást.

A kistelepüléseken működő boltokat fokozatosan új üzemelési formában működővé tettük (1981-től 1993. január végéig szerződéses egységekként dolgoztak, melyet felváltott a bérleti rendszerű működtetés).

Üzletpolitikánknak megfelelően 1992 végére a hagyományos vendéglátás teljesen megszűnt, mellyel párhuzamosan tőkeátcsoportosítást hajtottunk végre. A felszabadított tőkét olyan önálló és társas vállalkozások folytatására fordítottuk, amelyek tevékenysége a szövetkezet kereskedelmi tevékenységét kiegészíti vagy kiszolgálja.

Az *élelmiszer áruellátás* területén az 1980-tól beindított ABC fejlesztési program megvalósításával az élelmiszer- és napi cikkek forgalmazása került előtérbe. Az irányítás, a beszerzés és az árképzés központilag történik. *Ruházati termékeknél, vegyesiparicikknél* a szívó hatásra tekintettel Jászberényben alakítottuk ki a legnagyobb, legszélesebb választékot. Az élelmiszer- napi cikk kereskedelemben új versenytársak, külföldi tőkével rendelkező üzletláncok, diszkont áruházak jelentek meg.

A szövetkezetek versenyképességének kulcskérdése a *nagybani árubeszerzés, amely az ú.n. "non profit" elven nyugszik*. A skandináv országok tapasztalait hasznosítva - a szövetkezetek kezdeményezésével, - megalakult a *PRO-COOP lánc*, az áfészek nagykereskedelmi cége. A beszerző háttér alacsonyabb árakat, széles választékot, biztonságos áruellátást tesz lehetővé. Több régió működik, melyek közül szövetkezetünk a TISZA-COOP Nagykereskedelmi Elosztó és Szolgáltató Kft-nek tagja.

A COOP üzletláncba az országból több, mint 400 bolt, működési területünkről 11 ABC csatlakozott. A közös beszerzés és értékesítés, az azonos arculat, az egységes megjelenés és reklámtevékenység egységessé kovácsolják a szövetkezeti üzleteket.

Jól példázza törekvéseinket a Jászsági Áruház fejlesztése. Az 1985-ös bővítéssel 1097 m²-rel növekedett az alapterület és így megvalósult a *"mindent egy helyen"* alapelv. 1994-ben az emeleti részen színvonalas műszaki osztályt alakítottunk ki és a ruházati kínálatot egyetlen nagy térben helyeztük el. 1995 januárjában az áruház földszintjén megnyílt a COOP-Szupermarket. Az 1100 m²-es szupermarketben 10 ezer féle árucikk, 51 m hosszú hűtőpultrendszer, vonalkódos számítógépes rendszer és 460 m²-es parkolótér fogadja a vevőket.

Szövetkezetünk 1983-ban kapott *nagykereskedelmi* jogosítványt. Partneri kapcsolataink az elmúlt években átrendeződtek: jelenleg szlovák és cseh partnerekkel dolgozunk, illetve az ÁFEOSZ-on keresztül szerezzük be árucikkeinket.

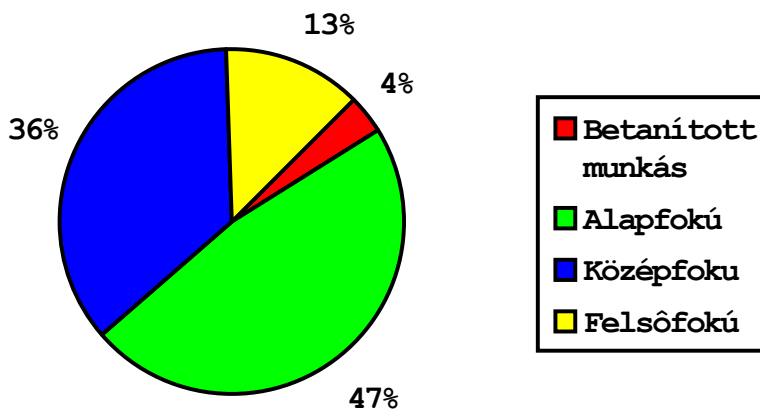
A szövetkezet tőkenagysága lehetővé tette, hogy új vállalkozásokba kezdjünk, részben hazai, részben külföldi tőkével társulva. Ezek kiszolgálják, illetve kiegészítik az áfész alaptevékenységét. Vállalkozásaink: Jász-Produkt Kft, ATAFÉSZ Kft, Háztartástechnika Kft, Lehel Tourist, Kft, HUS-COOP Kft, SIKÉR Kft. Az érdekeinknek megfelelően azonban e területen is többször változtattunk. A SIKÉR, a HUS-COOP és a Háztartástechnika Kft-k tartoznak a jelenleg is működők közé.

*Felvásárlási tevékenységünk*nél a zöldség-gyümölcs felvásárlás mellett a sertés és kisállat felvásárlás képviseli a legnagyobb arányt.

Ipari tevékenységet a fedéllemez üzemben és a mézüzemben végzünk. A kereslet alakulása napjainkban kedvezőtlenül befolyásolja ezek működését.

Kereskedelmi egységeinket olyan érdekeltségi rendszerben üzemeltetjük, amely biztos alapot ad az eredményes gazdálkodáshoz. A Jászsági ÁFÉSZ országosan is elismert szövetkezetté vált. Megerősödött piaci pozíciója, nőtt a szövetkezet vagyona, gazdasági teljesítőképessége, a sokszínű tevékenység hatékonysága nagymértékben javult.

Az egyesülést követően forgalmunk évről-évre emelkedett, s minden évben nyereséget könyvelhettünk el. A növekvő infláció mellett egyre inkább behatárolódnak az anyagi erőforrások. Ennek ellenére az 1994-es évet 1,6 milliárdos árbevétellel és 12,7 milliós nyereséggel zártuk. Ezen eredményt 424 dolgozó munkájával, s a közel tízezres szövetkezeti tagságunk támogatásával értük el.

Szakképzettség szerinti megoszlás

A tagsági és vásárlói elvárásoknak csak kellő tudással és szakképzettséggel rendelkező dolgozók tudnak megfelelni. A tudatos, tervszerű szakemberképzés eredménye, hogy a szakképzettség arány, több, mint 96 %. Az alapfokú képzettséggel rendelkezők aránya 47 %, a középfokú végzettséggel rendelkezőké 36 %.

A Jászsági ÁFÉSZ dolgozóinak összetétele

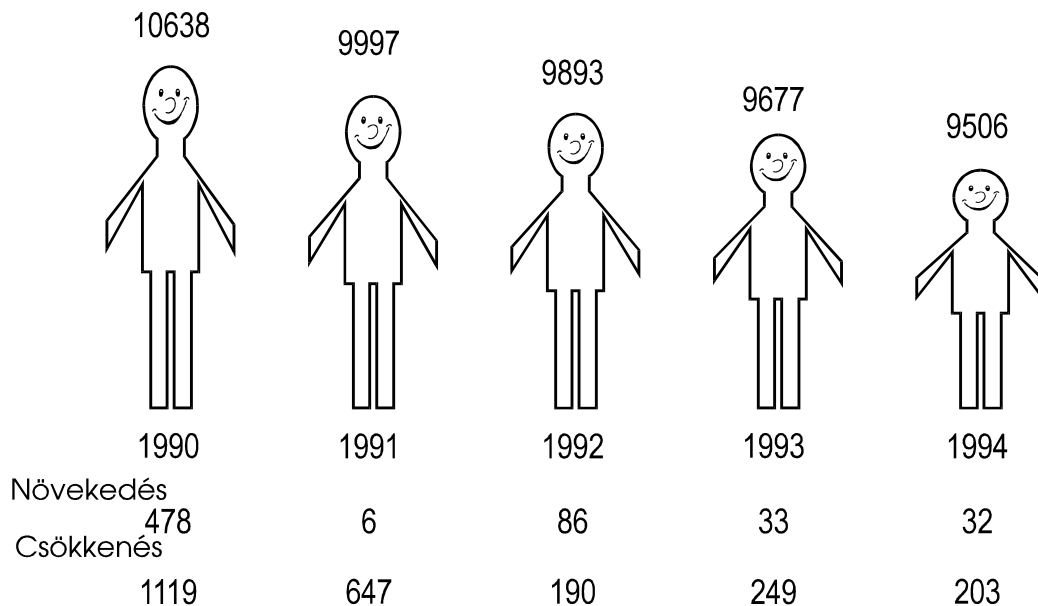
	Összes	Hálózati	%	Központi	%

Nő	333	278	79,9	55	72,4
Férfi	91	70	20,1	21	27,6

Egyetemet, főiskolát 19-en végeztek, a felsőfokú szakképzettséggel 34-en rendelkeznek. 14-en középiskolában szereztek felsőfokúnak számító szakirányú képzettséget. A nyolc osztállyal nem rendelkezők száma elhanyagolható. A szakmai utánpótlás hatékony bázisát a szakmunkástanulók képezik. Jelenleg 49 tanuló részére biztosítunk gyakorlati helyet. Hasonló célt szolgál az iskolaszövetkezetek létrehozása és működtetése.

Az áfészek átalakulása, legitimációja, az új társadalmi-politikai rendszerbe való beilleszkedése megtörtént. Az 1992-ben megalkotott új szövetkezeti törvény alapján a tagságunk kiállt a szövetkezeti mozgalom mellett. Megmaradt a közel tizezres tagság. A szövetkezeti jelleg őrzését, ápolását, az eredményes tagsági kapcsolatokat jelzi, hogy tagjaink több, mint 11 milliós részjegyállománnyal és 14 millió forintos célrészjegy állománnyal rendelkeznek.

TAGLÉTSZÁM ALAKULÁSA

E kötődés további erősödését segítette a *tagsági kártya* bevezetése, melynek használata az 1992-ben megnyitott ADU diszkont áruházban a vonalkódos pénztárgépes rendszer üzembehelyezésével vált lehetővé.

A modern technika alkalmazása elősegítette a korszerű nyilvántartási rendszer bevezetését, mely a kereskedelmi munka színvonalának növekedését eredményezte.

1992-től a PC pénztárgépek üzembehelyezésével a tagok folyamatosan élhetnek az azonnali visszatérítés lehetőségével. A már rendszeressé váló - minden hónap első hetében igénybe vehető - 5 %-os kedvezményt örömmel fogadta a tagság. A tagjainkat, vásárlóinkat érintő híreinkről, akcióinkról a 30 000 példányban megjelenő *ÁFÉSZ* reklámújságból értesülhetnek.